

PODEJŚCIE DRABINKOWE I MIESZKANIOWE

JULIA WYGNAŃSKA

NAJPIERW MIESZKANIE
RZECZNICTWO OPARTE O DOWODY

1 CO JEST CZYM

**SYSTEM, POLITYKA SPOŁECZNA, MODEL, PODEJŚCIE,
PROGRAM, USŁUGA, STANDARD, ...**

SYSTEM, POLITYKA SPOŁECZNA, MODEL, PODEJŚCIE, PROGRAM, USŁUGA, STANDARD...

- System: całość, zbiór wszystkich działań, czasem połączona jakąś wspólną ideą konstrukcyjną, czasem nie
- Polityka społeczna: (*policy*) zbiór działań państwa realizowanych wobec jakiegoś problemu, szeroko rozumianego np. ubóstwa, zatrudnienia, również bezdomności. Może obejmować ustawy, programy krajowe, strategie itd.
- Model: jak coś powinno wyglądać, konkretne wytyczne
- **Podjęcie**: bardziej ogólne, wyznaczające główny nurt, filozofię, ideę konstruowania systemu, polityki społecznej, modelu
- **Program**: czasem równoważny z usługą, ale może być rozumiany szerzej np. zbiór działań, które trzeba wykonać aby dostarczyć jakąś usługę/formę pomocy,
- **Usługa/forma pomocy**, np. noclegownia, streetworking itd.
- Standard: zbiór warunków brzegowych które musi spełniać usługa aby być tą konkretną usługą np. noclegownia ... , schronisko

PRZYKŁADY:

- **Program:** Program rozproszonych mieszkań treningowych KMPS to zbiór działań, które wykonuje KMPS, aby dostarczyć **usługę** w postaci rozproszonych mieszkań treningowych
- **Standard:** np. zbiór wytycznych, które powinny spełniać usługi adresowane do osób bezdomnych określone w Podręczniku Gminny Standard Wychodzenia z Bezdomności; zbiór wytycznych dla lokali socjalnych, mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych określonych w krajowym programie wspierania budownictwa socjalnego z funduszu dopłat BGK
- **Podejście:** np. drabinkowe, oparte o mieszkalnictwo, oparte o zatrudnienie czyli GŁÓWNY przedmiot prezentacji.

2 PODEJŚCIE DRABINKOWE

= SCHODKOWE, = LINEARNE

NA CZYM POLEGA:

- Podejście opiera się o zasadę, że możliwość awansowania w ramach usług zapewniających różne warunki mieszkaniowe z gorszych do lepszych ma oddziaływanie motywujące i prowadzi do samodzielności mieszkaniowej.
- czyli jakby zaciągnięcie warunków mieszkaniowych do pracy w ramach terapii uzależnień od narkotyków, alkoholu, terapii wychodzenia z bezdomności.
- Usługi są ułożone w hierarchię i obejmują zazwyczaj streetworking, jadłodajnie, noclegownie, schroniska, mieszkania treningowe/wspierane, mieszkania socjalne/komunalne, mieszkania „docelowe”. W ramach każdej z usług klient może „dostać” trochę więcej, głównie lepszy standard mieszkaniowy ale i sam musi więcej zrobić, bardziej zasłużyć. [Przykłady](#).
- Zasługiwanie zazwyczaj wiąże się z koniecznością dostosowania się do zaleceń regulaminu lub prowadzącego np. pracownika socjalnego, kierownika schroniska, które mogą obejmować pójście na detox/terapię zamkniętą, warsztat pracy itd.
- W Polsce powszechnym warunkiem „zasługiwania” na lepsze jest abstynencja
- Sankcją za nieprzestrzeganie warunków jest usunięcie z placówki, czyli wycofanie pomocy.

GDZIE WYSTĘPUJE:

- Podejście rozwijane świadomie min. w Szwecji, gdzie bezdomność jest silnie skorelowana z uzależnieniem od narkotyków. Terapeutom wydawało się, że możliwość stopniowego zwiększania standardu będzie motywacją dla osób uzależnionych do pokonywania następnych stopni terapii. Dostosowali do tego system pomocy z tytułu bezdomności. Lata 80te.
- W Polsce system drabinkowy absolutnie dominuje. Powstał w ramach dostosowywania się organizacji wspierających ludzi w sytuacji bezdomności do trudnych warunków, w których działały: niewielkie pieniądze, zrujnowane budynki, brak inwestycji w infrastrukturę dla bezdomnych, brak mieszkań. Tylko nieliczni mogli uzyskać „lepszy standard” – jakoś trzeba było to usprawiedliwić przed resztą: innymi klientami, sponsorami, opinią publiczną...
- Kontrakty socjalne również mają charakter: pomoc za postępy.
- Na poziomie modelu podejście drabinkowe było promowane przez PFWB w pierwszej i drugiej wersji pomorskich standardów oraz Caritas Kielecką w standardach kieleckich, w czasach sprzed projektu systemowego GSWB, przed 2007. Jest nadal silnie promowane w Modelu GSWB, choć ten zostawia furtki dla innych rozwiązań.

CZY TO DZIAŁA?

- Zorientowano się min. właśnie w Szwecji, że taka „terapia” nie działa, albo działa tylko w przypadku bardzo niewielkiej części klientów. Do najwyższego etapu w postaci samodzielnego mieszkania docierała bardzo niewielka grupa osób korzystających z pomocy. Większość „wypadała” znacznie wcześniej.
- Podobne doświadczenie na poziomie pracy indywidualnej miał Sam Tsemberis: leczył, posyłał do placówek i nadal spotykał na ulicy.
- 10% populacji generuje 50% kosztów w systemie drabinkowym.
- W Polsce wydaje się być podobnie. Nadal mieszkań jest za mało, ale do istniejących programów o charakterze mieszkaniowym wymagających spełniania kryteriów „awansowania” min. posiadania pracy, opanowania uzależnienia, wcale nie zgłasza się wielka liczba osób.
- Według badania MPiPS liczba osób w różnego rodzaju programach mieszkaniowych to ok. 1300 (badanie z 2012 roku).
- Badania pokazują, że spośród prawie 30 tys. osób policzonych jako bezdomne ok 40% doświadcza bezdomności od 5 (kobiety) lub 7(mężczyźni) lat. Należy to interpretować jako niewydolność systemu pomocy.

PYTANIA:

- Czy słabymi warunkami mieszkaniowymi można zmotywować ludzi do działania na rzecz poprawy swojego losu?
- Czy można oczekiwać od ludzi, że w zamian za nieco mniej osób w jednym pokoju, podejmą terapię uzależnień, zaczną porządkować swoje życie?
- Czy wymuszona terapia da trwałe rezultaty?
- Czy ten sposób postępowania jest dobry z automatu dla wszystkich osób które stały się użytkownikami usług z tytułu bezdomności?
- Czy to ludzie są „źli”, „wybierają” swój los, czy może dostępna pomoc nie jest dostosowana do ich potrzeb?

Odpowiedź: najpierw **program**, potem **podejście**

3 PODEJŚCIE OPARTE O MIESZKANIE

ORAZ PROGRAM „NAJPIERW MIESZKANIE”

ODPOWIEDZI – PROGRAM TSEMBERISA

- Z pytaniami zmierzył się najpierw Sam Tsemberis, psycholog kliniczny ze szpitala psychiatrycznego w Nowym Jorku: jeśli ludzie są na ulicy, to znaczy, że pomagamy źle. Trzeba **ich** zapytać, jak pomóc: *how can I help you?*
- Stworzył program „Najpierw mieszkanie” (NMP) oraz organizację Pathways to Housing, która go realizuje.
- Najpierw, bez warunków awansowania, stabilizujemy sytuację mieszkaniową człowieka zapewniając mu mieszkanie a w nim otaczamy go zindywidualizowanym, ciągłym i specjalistycznym wsparciem, które jest kontynuowane tak długo, jak klient sobie tego życzy/potrzebuje.

Kompletne odwrócenie myślenia, zmiana paradygmatu: nie zastanawiamy się nad przyczynami bezdomności, winą, zasługą. Liczy się tylko skuteczność w odzyskiwaniu godnego życia.

ZASADY NMP TSEMBERISA:

- Szacunek, ciepło i współczucie dla każdego klienta
- Wybór klienta i jego samostanowienie – klient wyznacza cele terapii, ma wpływ na wybór mieszkania
- Redukcja szkód
- Orientacja na „zdrowienie” - pełne uczestnictwo w różnych aspektach życia
- Zobowiązanie do pracy z klientem tak długo, jak on tego potrzebuje
- Oddzielenie mieszkania od wsparcia: nie wycofujemy pomocy mieszkaniowej jeśli nie ma postępów w terapii
- Mieszkania rozproszone w społeczności; samodzielne
- Mieszkanie to podstawowe prawo człowieka

Pełne omówienie w publikacji elektronicznej pt. „Najpierw mieszkanie – materiały źródłowe” – od listopada 2014 na www.czynajpierwmieszkanie.pl

---

EFEKTY NMP TSEMBERISA

- 80% *housing retention rate*, czyli liczba osób utrzymująca się w mieszkaniach po zakończeniu programu stanowi mniej więcej 80% osób, które do niego przystąpiły.
- Spada poziom spożycia alkoholu i przyjmowania narkotyków
- Poprawia się podejście klientów do leczenia zaburzeń psychicznych min. regularność przyjmowania leków
- Poprawia się samopoczucie klientów
- Poprawiają się relacje z rodziną np. kobiety odzyskują prawa do opieki nad dziećmi i sprowadzają je do swoich mieszkań

Zaowocowało to zainteresowaniem programem na całym świecie i w efekcie zmianą w całym podejściu do pomagania – odejście od podejścia drabinkowego na rzecz podejścia opartego o mieszkanie.

PODEJŚCIE OPARTE O MIESZKANIE - ZAŁOŻENIA

- Nie da się skutecznie rozwiązywać problemu bezdomności bez **mieszkań**
- **Mieszkanie** jest jednym z podstawowych praw człowieka
- Trzeba ograniczać długość przebywania w placówkach o charakterze interwencyjnym – schroniskach, noclegowniach, wszelkich obiektach zbiorowych. Im dłużej w takim obiekcie, tym trudniej o samodzielność mieszkaniową w przyszłości.
- Trzeba zintensyfikować działania prewencyjne – lepiej nie dopuścić do eksmisji niż pozwolić na znalezienie się osoby/rodziny w placówkach
- Są ludzie – **bezdomni chronicznie** z podejrzeniem zaburzeń psychicznych lub podwójnej diagnozy, dla których program „Najpierw mieszkanie” jest jedynym skutecznym rozwiązaniem.

Podjęcie rekomendowane krajom członkowskim min. przez Parlament UE oraz Komisję Europejską – *European Consensus Conference 2010, Social Investment Package 2013 i „Commission Staff’s Guidelines... „.*

PODEJŚCIE OPARTE O MIESZKANIA – USŁUGI:

- Programy mieszkań chronionych we wspólnym budynku np. Caritas Żytnia
  - Programy mieszkań wspieranych rozproszonych np. PRMT KMPS, Focus Ireland
  - Programy „Najpierw mieszkanie” rozproszone np. NMP, Casas Primeiras
  - Programy „Najpierw mieszkanie” we wspólnym budynku – Finlandia
  - Agencje Najmu Społecznego – *Social Rental Agency - Belgia*
  - Specjalistyczne programy wspierające w postaci zespołów środowiskowych min. następna prezentacja
  - Przykłady: Budapeszt BMSZKI,
- => więcej w EJH „Housing Homeless People in Europe”
- Podjęcie przyjęte jako narodowa strategia w Finlandii, Danii, USA...

4 PODSUMOWANIE

CO Z TYM ZROBIĆ W POLSCE?

POLSKA:

- Nie ma definicji **bezdomności chronicznej**, choć z pewnością jest bardzo dużo ludzi bezdomnych chronicznie – wszyscy są traktowani jak jedna masa – na poziomie ustawowym i przez usługodawców.
- Brakuje specjalistów wśród kadr placówek dla bezdomnych – terapeutów, psychiatrów, psychologów.
- Brak identyfikowania zaburzeń psychicznych jako przyczyn problemów osób bezdomnych.
- Projekt systemowy, który miał wprowadzić zmianę systemową rekomenduje system drabinkowy, dopuszczając pewne elementy podejścia opartego o mieszkania. Zakłada jednak ewolucyjne, czyli bardzo powolne przejście do podejścia opartego o mieszkania.

Ludzie chronicznie bezdomni wydają się być spisani na straty... Wiosenne Seminarium Interesariuszy Bezdomności będzie poświęcone bezdomności chronicznej w Polsce

---

PROGRAM NAJPIERW MIESZKANIE – RZECZNICTWO OPARTE O DOWODY

- Zbieramy argumenty, że w Polsce wprowadzenie podejścia opartego o mieszkania oraz w ramach niego programów „Najpierw mieszkanie” adresowanych do osób bezdomnych chronicznie jest niezbędne i możliwe.
- Łączymy środowiska interesariuszy zajmujących się bezdomnością oraz psychiatrią środowiskową.
- Liderem projektu jest Fundacja Ius Medicinæ, partnerzy to Kamiliańska Misja Pomocy Społecznej oraz Armia Zbawienia w Islandii.
- Konferencja podsumowująca doświadczenia projektu – luty 2016

MIESZKANIE NA ULICY CZY
NAJPIERW MIESZKANIE?

NEWSLETTER ▶ email